

ВИМОГИ ДО ВІДБОРУ ТЕКСТІВ ДЛЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Н.П. Кочубей

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Стаття присвячена проблемі відбору текстів діалогів для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення учнів початкової школи. Визначені методичні, психологічні та дидактичні вимоги до відбору текстів діалогів, а також охарактеризовані вимоги до відбору відео- та аудіозаписів діалогів.

Ключові слова: вимоги до відбору, діалог, текст, інтерактивне навчання.

Н.П. Кочубей. Требования к отбору текстов для интерактивного обучения английской диалогической речи учеников начальной школы. Статья посвящена проблеме отбора текстов диалогов для интерактивного обучения английской диалогической речи младших школьников. Выделены методические, психологические и дидактические требования к отбору текстов диалогов, а также дана характеристика требований к отбору аудио- и видеозаписей диалогов.

Ключевые слова: требования к отбору, диалог, текст, интерактивное обучение.

N.P. Kochubey. The demands for the texts' selection for interactive teaching primary school pupils' English dialogical speech. The article deals with the problem of selection of the texts for interactive teaching primary school pupils' English dialogical speech. The methodical, psychological and didactical demands for the texts of dialogues' selection and the demands for selection of the video and sound records were defined.

Key words: demands for selection, dialogue, text, interactive teaching.

Теоретичний аналіз наукової літератури з методики навчання іноземних мов свідчить про те, що проблема відбору навчального матеріалу залишається актуальною для методистів. Дослідженням цього питання займалися І.М.Берман, І.Л.Бім, Н.Д.Гальскова, Б.А.Лапідус, Р.П.Мільруд, О.В.Носонович, В.В.Сафонова, О.М.Соловова, О.Б.Тарнопольський, С.Ф.Шатілов та інші. Н.М.Мірошникова висвітлювала питання відбору навчального матеріалу для навчання інтерактивного спілкування дорослих, О.О.Коломінова запропонувала критерії відбору текстів діалогів для формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку, М.Л.Писанко зупинилася на відборі автентичних фонограм діалогів-зразків та зразків письмових текстів для формування соціокультурної компетенції студентів мовних спеціальностей, Л.В.Ананьева охарактеризувала критерії відбору мовленнєвого матеріалу для навчання професійно спрямованого діалогічного мовлення. Визначенню вимог до відбору текстів діалогів

для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів не було приділено уваги в роботах учених.

Метою статті є визначення вимог до відбору текстів діалогів для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів.

Проаналізувавши методичну літературу ми, слідом за Л.В.Городничою [3, с. 84] виділяємо методичні, психологічні та дидактичні вимоги до текстів діалогів для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів. **Методичні**, за твердженням Н.В.Єлухіної, поділяються на **вимоги до мовного матеріалу і до смислового змісту** текстів [5, с. 32–34].

Серед вимог до мовного матеріалу текстів діалогів для учнів початкової школи ми виділяємо доступність та автентичність мовного оформлення тексту діалогу, а також вважаємо необхідним зазначити вимогу інтерактивності текстів діалогів.

Доступність текстів для навчання англійського діалогічного мовлення характеризується врахуванням ступеня володіння учнями активним та пасивним мовним матеріалом. Ми вважаємо, що для другого класу початкової школи доцільно відбирати такі тексти діалогів, які б містили лексику активного лексичного мінімуму, оскільки матеріал пасивного лексичного запасу ще може бути недоступним для молодших школярів. Лексика пасивного мінімуму може бути задіяна в процесі навчання в тому разі, коли використовуються, наприклад, зорові опори, що дадуть змогу учням зрозуміти незнайоме слово в тексті. Критерій доступності текстів діалогів також означає, що обсяг тексту має бути таким, щоб його зміст повністю запам'ятовувався [1, с. 219]. Отже, доступність текстів діалогів для молодших школярів може бути визначена за такими параметрами:

- кількість незнайомих слів, що в науковій літературі позначена 3% від усього тексту. Це означає, що у діалозі, який складається не менше ніж з 30 слів, одне слово може бути незнайомим для молодших школярів;
- на початковому етапі навчання довжина фрази має бути не більшою ніж 5–6 слів;
- текст діалогу має містити не менше чотирьох реплік, але не більше 6–7, з огляду на те, що рівень володіння діалогічним мовленням учнями початкової школи обмежується рівнем мікродіалогу [5, с. 28 – 39; 14, с. 75; 11, с. 20–21].

Наведемо приклад діалогу та проаналізуємо його відповідно до визначених вимог.

Діалог складається з чотирьох реплік, тобто це мікродіалог. Довжина фраз не перевищує 5–6 слів. Серед використаних в діалозі слів такі слова, як *they, we, can, sing, read* вже знайомі молодшим школярам, а слово *fly* можна віднести до пасивного лексичного запасу, але про його значення можна здогадатися по зображенню. Отже, зразок діалогу відповідає вимогам доступності для молодших школярів.

Іншою необхідною вимогою до мовного матеріалу текстів діалогів ми вважаємо їх **автентичність**, яку розуміємо як природність та оригінальність діалогів. Цей критерій є дуже важливим, адже саме завдяки автентичності діалогів учні мають можливість ознайомитися з особливостями англійського діалогічного мовлення. Методисти виділяють декілька підходів до визначення поняття автентичності. Зокрема, Г.І.Вороніна визначає автентичні тексти як запозичені з комунікативної практики носіїв мови. Серед автентичних текстів методист виділяє: функціональні інструктивні, пояснювальні, рекламні тексти повсякденного вжитку; інформаційні тексти; статті, інтерв'ю, листи, пояснювальні записки та ін. [2, с. 56–60].

О.В.Носонович та Р.П.Мільруд підкреслюють, що навчання іноземної мови має включати використання автентичних матеріалів, тобто матеріалів з оригінальних джерел. До автентичних текстів автори відносять листи, статті, рекламу, рецепти, казки, вірші, інтерв'ю, науково-популярні тексти. Такі тексти дають можливість ознайомити учнів з мовними кліше, фразеологією, лексикою, пов'язаною з різними аспектами життя [7, с. 6–12].

Визначення автентичності тексту, за твердженням О.В.Носонович та Р.П.Мільруда, здійснюється за такими параметрами [8, с. 11–15]:

- структурна автентичність (речення в тексті діалогу мають бути змістовно цілісними та логічними, тісно пов'язаними та доповнювати одне одного, а також зберігати жанрові характеристики тексту);
- лексико-фразеологічна автентичність (тексти містять слова та вирази, що є типовими для природної мови, прикметники емоційно-оціночного характеру, а також сталі вирази та мовні кліше, характерні для англійської мови);
- граматична автентичність (вживання типових для англійської мови граматичних структур);
- функціональна автентичність (природність вибору лінгвістичних засобів для вирішення комунікативного завдання, наближення до реальних умов спілкування). Функціональна автентичність забезпечується шляхом наближення текстів до розмовного мовлення, створення ситуації реального спілкування, що є основним в оволодінні учнями англійською мовою. Робота учнів з функціонально автентичними текстами наближає їх до реального процесу спілкування, а отже, готує до самостійного використання мови.

Зазначені параметри автентичності тексту ми використовуємо при відборі текстів діалогів для інтерактивного навчання молодших школярів. Проаналізуємо відповідність тексту діалогу параметрам автентичності на прикладі:

“Classroom song”

Pen, pencil

Teacher, girl

Pen, pencil

Teacher, boy

Scissors, paper, glue

Pen, pencil, glue

Pen, pencil

Teacher, girl

Pen, notebook

Teacher, boy

Scissors, paper, glue

Pen, pencil, glue.

Pass me the pen, please.

Pass me the paper, please.

Here you are.

Here you are.

Pass me the pencil, please.

Pass me the notebook, please.

Here you are.

Here you are.

Зразок діалогу відповідає вимогам автентичності за такими параметрами: речення в тексті діалогу тісно пов'язані та доповнюють одне одного: *Pass me the paper, please. – Here you are.* Діалог є частиною пісні, але відповідає її темі та зберігає римовану структуру (структурна автентичність); текст містить слова та вирази, що є типовими для природної мови: *Pass me ...*, *Please*; мовні кліше, характерні для англійської мови: *Here you are* (лексико-фразеологічна автентичність); вживання типових для англійської мови граматичних структур: *Pass me the..., please* (граматична автентичність); в англійській мові зазначені форми прохання та відповіді на нього використовуються в реальному спілкуванні (функціональна автентичність).

Оскільки специфіка нашого дослідження передбачає впровадження інтерактивного навчання у практику навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів, ми вважаємо доцільним серед вимог до відбору текстів діалогів виділити таку методичну вимогу до мовного матеріалу, як **інтерактивність**, що, на нашу думку, означає здатність тексту діалогу викликати емоційну, розумову та мовленнєву реакцію. Конкретизацію вимоги ми здійснювали за такими параметрами: види реалізації моделей інтерактивного навчання; врахування функціональних типів діалогів; забезпечення зворотного зв'язку та його оперативність.

Тексти діалогів мають забезпечувати різні види реалізації моделей інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення, тобто давати можливість вести діалог не тільки між **вчителем та учнем**, а й реалізувати інші форми взаємодії: **учень ↔ учень**, **учень ↔ навчальний матеріал**, **учень ↔ комп'ютер** тощо.

Забезпечення зворотного зв'язку відбувається в межах структури діалогу, а саме завдяки специфічній послідовності його реплік. Текст діалогу для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення учнів початкової школи має починатися з ініціативної репліки, а потім містити реактивну або реактивно-ініціативну. Такі репліки виконують функції повідомлення,

спонукання, запитання та етикетну функцію. Крім цього, важливим при відборі текстів діалогів вважаємо врахування функціональних типів діалогів, які в літературі визначені як діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обговорення, діалог-обмін думками, а для учнів початкової школи з огляду на рівень володіння мовою та вимоги програм найпоширенішими є **діалог-розпитування, діалог-домовленість**. Отже, для забезпечення зворотного зв'язку необхідно підбирати тексти діалогів, які б відповідали зазначеним функціональним типам та містили ініціативні, реактивні та реактивно-ініціативні репліки. Така побудова діалогу не тільки дає можливість забезпечити зворотний зв'язок, а й впливає на його оперативність.

Оперативність зворотного зв'язку означає можливість швидко реагувати на репліку співрозмовника і забезпечується шляхом використання зрозумілих, цікавих та відповідно побудованих текстів, які відповідають інтересам та психологічним особливостям молодших школярів.

Проаналізуємо текст діалогу, враховуючи вимоги інтерактивності:

From "A house in the wood"

Mouse: Knock, knock. Who lives here?

Frog: I do.

Mouse: Who are you?

Frog: I am a frog. Sorry, and who are you?

Mouse: I am a mouse. Hello, Frog!

Frog: Hello, Mouse!

Mouse: May I come in?

Frog: Do, please, come in!

Mouse: Thank you.

Зразок діалогу відповідає вимогам інтерактивності, оскільки належить до функціонального типу діалогу-розпитування, містить ініціативні та реактивні репліки, що забезпечує зворотний зв'язок, а також характерні для діалогу-розпитування діалогічні єдності: повідомлення – запитання – відповідь. Зразок діалогу є частиною казки, що задовольняє інтереси молодших школярів. Такий діалог дає змогу реалізувати різні форми взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу – між вчителем та учнем, учнем і учнем, а також, якщо включити його до складу комп'ютерної програми, – між учнем і комп'ютером.

З огляду на використання в процесі навчання англійського діалогічного мовлення навчальних мовленнєвих ситуацій, ми вважаємо необхідним розглядати врахування навчальних мовленнєвих ситуацій, сфер спілкування та тематики ситуативного спілкування як **вимог до смислового змісту текстів**.

На думку Ю.І.Пассова, навчальні мовленнєві ситуації моделюють фрагменти об'єктивної дійсності, співвіднесені з мовленнєвими діями партнерів по спілкуванню [9, с. 35], тобто

відтворюють та імітують типові ситуації реального життя учасників комунікації. Використання навчальних мовленнєвих ситуацій у процесі навчання англійського діалогічного мовлення в початковій школі дає змогу наблизити його до реального процесу спілкування, оскільки ситуації зумовлюють мету акту комунікації та визначають конкретний його зміст.

Р.П.Мільруд наводить таку типологію навчальних мовленнєвих ситуацій: поведінкові, морально-етичні, суспільно-політичні та науково-пізнавальні. У ситуаціях поведінкового типу реалізуються комунікативні наміри запиту і видачі інформації і висловлювання власної думки комуніканта, погодження чи незгоди з чужою. У морально-етичних – комунікативні наміри оцінки і висловлювання думки. Соціально-політичні передбачають володіння умінням коментування і аргументування. У науково-пізнавальних ситуаціях учень має користуватись засобами висловлювання, оцінки, вміння коментувати, аргументувати і контраргументувати [6, с. 34–37].

Ми підтримуємо думку Є.М.Розенбаума про те, що моделювання реального процесу комунікації вимагає певного обмеження кількості ситуацій та відбір найтипівіших [12, с. 23]. Отже, на початковому етапі навчання іноземних мов звичайно мають використовуватись навчальні мовленнєві ситуації найменшої складності, які б відповідали віковим особливостям учнів та спонукали їх до комунікації. До таких можна віднести поведінкові, науково-пізнавальні та морально-етичні, що мають бути спланованими та спрямовуватися на розвиток умінь у англійському діалогічному мовленні з урахуванням інтересів і мовленнєвої підготовки учнів. Навчальні мовленнєві ситуації мають реалізуватися в межах тем, визначених Програмами для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Для другого семестру другого класу визначені теми: людина; свята та традиції, школа [11, с. 12].

Методисти Ю.І.Пассов, В.Л.Скалкін, Е.П.Шубін визначають численні типові мовленнєві ситуації, які об'єднуються у великі групи – сфери спілкування. Зокрема, В.Л.Скалкін виокремлює 8 сфер, які характерні для сучасного мовного колективу: 1) соціально-побутова; 2) сімейна; 3) професійно-трудова; 4) соціально-культурна; 5) сфера громадської діяльності; 6) адміністративно-трудова; 7) видовищно-масова; 8) громадсько-політична [13, с. 63]. Що стосується початкової школи, згідно з Програмами для загальноосвітніх навчальних закладів, особливого значення набувають освітня, публічна та особистісна сфери спілкування [11, с. 12].

Аналіз методичної літератури та Програм для загальноосвітніх навчальних закладів дав змогу виділити мовленнєві функції для кожного типу навчальних ситуацій у межах сфер спілкування і тематичних блоків для учнів початкової школи, які представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика сфер спілкування для англійського діалогічного мовлення молодших школярів

Сфери спілкування	Типи навчальних ситуацій	Мовленнєві функції	Тематика ситуативного	Приклад тексту діалогу
-------------------	--------------------------	--------------------	-----------------------	------------------------

			спілкування	
особистісна	поведінкові	<ul style="list-style-type: none"> - вітання; - прощання; - знайомство; - виконання вказівок; - запитання та відповідь на нього 	„Людина”	<p><i>Dorothy meets Mr. Stephenson in front of the university of Southern Mississippi.</i></p> <p><i>A: Excuse me, are you Mr. Stephenson?</i></p> <p><i>B: Yes, I am.</i></p> <p><i>A: I'm Dorothy White, the new teacher.</i></p> <p><i>B: Hello, Dorothy. It's nice to meet you.</i></p> <p><i>A: It's nice to meet you, too, Mr. Stephenson.</i></p>
публічна	морально-етичні	<ul style="list-style-type: none"> - привітання; - вибачення; - запитання та відповідь на нього 	„Свята та традиції”	<p><i>Katy: Let's buy her a present!</i></p> <p><i>Helen: OK.</i></p> <p><i>Katy: What shall we get for her?</i></p> <p><i>Helen: We can get her a book!</i></p> <p><i>Katy: That's a great idea!</i></p> <p><i>Helen: Good! Let's go now!</i></p>
освітня	науково-пізнавальні	<ul style="list-style-type: none"> - характеристика дії чи предмета; - повідомлення стосовно дії/ предмета; - запитання та відповідь на нього 	„Школа”	<p><i>T: Good afternoon. Glad to see you.</i></p> <p><i>Ch: So are we. Good afternoon, teacher.</i></p> <p><i>T: Please, sit down.</i></p>

На основі визначених типів навчальних мовленнєвих ситуацій слід добирати тексти діалогів, зміст яких відповідав би типовим навчальним ситуаціям, темам ситуативного спілкування та забезпечували реалізацію зазначених мовленнєвих функцій.

Під **психологічними вимогами** до текстів ми розуміємо необхідність стимулювання позитивної мотивації, врахування психологічних особливостей молодших школярів, їхніх інтересів, життєвого досвіду, позитивних емоцій. Стимулювання позитивної мотивації передбачає підбір текстів діалогів, які сприятимуть формуванню у молодших школярів інтелектуальних почуттів, пізнавальних потреб та інтересів. Велику роль у цьому відіграє матеріал, що викликає позитивні емоції (елементи гумору, цікаві історії, віршовані твори та ін.). Посиленню мотивації сприяє також правильно підібраний ілюстративний матеріал, який допомагає краще зрозуміти текст діалогу, сприяє підвищенню інтересу до вивчення англійської мови [15]. Наявність інтересу – одна із суттєвих умов успішного перебігу процесу навчання і свідчення його правильної організації. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дає змогу виділити

найважливіші умови для формування пізнавального інтересу: це розумова активність учня, наявність емоційно-образного компонента, постійне отримання учнем інформації про результати своєї роботи.

Особливо важливою психологічною вимогою для відбору текстів діалогів ми вважаємо використання ейдетичних образів, які сприяють розвитку всіх видів пам'яті, а відтак формуванню інших видів психічних функцій, збільшенню обсягу уваги, концентрації, творчої уяви, спостережливості, набуває розвитку увага, здатність до асоціацій як психічного процесу, у результаті якого певні поняття та образи викликають інші, пов'язані з ними. Уявне об'єднання зорових образів, візуалізація сприяють обробці інформації і роблять їх відтворення легшим, а процес навчання ефективнішим. Наведемо приклад діалогу з використанням ейдетичних образів:

A: What is the colour of your pet?

B: It is red.

A: Is it white?

B: No, you are not right.

A: Is it a pig?

B: Yes, it is. I have a pig and it is big (у діалозі кожне останнє слово репліки римується з останнім словом в іншій, що дає змогу краще запам'ятати текст діалогу).

A: Are these tables?

B: No, they are not. They are desks (у діалозі ініціативна репліка, негативна відповідь та твердження позначені різними кольорами, що дасть можливість молодшим школярам розрізняти питання та відповіді на рівні уявних образів).

Також не слід забувати про таку характеристику тексту як виховна цінність, яку ми визначаємо як **дидактичну вимогу**. За твердженням О.В.Дождікової, виховну цінність мають тексти з яскраво вираженим характером загальнолюдських цінностей. Характеристика цінностей тексту у дидактичному аспекті представлена Ю.І.Пассовим та поділена на загальнонаціональні цінності та загальнолюдські цінності (цінність життя, природи, історії, культури, свободи, спілкування та взаємодії). Орієнтація на тексти, які відображають різноманітність поглядів та позицій сприяють розширенню світогляду учнів, розвивають критичність мислення, впевненість у власних поглядах, здатність змінити власну точку зору відповідно до нової інформації. Врахування зазначеного критерію при відборі текстів дає змогу організувати матеріал у вигляді діалогів, які спонукатимуть учнів до сприйняття та обговорення різноманітної інформації, пошуку шляхів вирішення проблемних ситуацій [4, с. 105–106].

У процесі відбору ми проаналізували тексти діалогів, запропоновані у підручниках А.М.Несвіт, О.Д.Карп'юк для початкової школи, рекомендованих Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, аналізували автентичні зразки з зарубіжних видань та мережі Інтернет. Такі діалоги мають бути зразком для навчання англійського діалогічного мовлення молодших

школярів. Ми проаналізували 198 текстів діалогів та на основі зазначених вимог та параметрів були відібрані діалоги для використання при створенні системи вправ для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів.

Особливості діалогічного мовлення та врахування необхідності використання електронних засобів навчання зумовлюють використання у навчальному процесі текстів діалогів не тільки у друкованому вигляді, а й діалогів-зразків, представлених у аудіо- та відеоформаті, тобто використання звукозаписів та відеозаписів (аудіо-/відеофонограм). У **відборі аудіо- та відеозаписів діалогів** для створення системи вправ для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів, слідом за вченими Н.В.Єлухіною, М.В. Ляховицьким, Р.П.Мильрудом, Е.В.Носонович, О.О.Миролюбовим, Є.В.Мусницькою, ми визначаємо такі вимоги:

- автентичність;
- приналежність аудіо- та відеозаписів до діалогічного мовлення;
- відповідність програмам навчання, тобто темам ситуативного спілкування, сферам спілкування та інтересам тих, хто навчається;
- незначна тривалість звучання означає, що на початковому етапі навчання англійського мовлення тривалість звучання тексту не повинна перевищувати 1,5–2 хвилини;
- наявність нової інформації та візуальних опор, що здатні покращити розуміння;
- специфічним критерієм для відбору відеозаписів діалогів є критерій співвідношення аудитивної та візуальної інформації та критерій послідовності пред'явлення інформації у фрагментах.

Важливими для відбору аудіо- та відеозаписів діалогів є такі умови пред'явлення матеріалів, як невисокий темп мовлення, паузація, незначна тривалість повідомлення, наявність звукозаписів діалогів-зразків з різними акустичними характеристиками та наявність природного шумового фону [10, с.11].

Результатом проведеної роботи з відбору стали аудіо- та відеозаписи діалогів, які відповідають зазначеним вимогам та будуть використані при створенні системи вправ для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення молодших школярів.

Отже, ми сформулювали та доповнили вимоги до відбору текстів діалогів, поділивши їх на три групи (методичні, дидактичні та психологічні), охарактеризували кожен вимогу в зазначених групах з урахуванням якісних та кількісних показників, описали критерії відбору аудіо- та відеозаписів. Відібрані тексти та записи діалогів використовуватимуться нами під час створення системи вправ для інтерактивного навчання англійського діалогічного мовлення учнів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берман И. М. Основы методики преподавания иностранного языка / И.М.Берман ; под ред. В.А.Бухбиндера, В.Штраусса. – К.: Вища школа, 1986. – 336 с.
2. Воронина Г. И. Организация работы с аутентичными текстами молодежной прессы в старших классах школ с углубленным изучением немецкого языка / Г.И.Воронина // Иностранные языки в школе. – 1995. – № 6. – С. 56–60.
3. Городнича Л. В. Диференційоване навчання молодших школярів аудіювання англійського мовлення з використанням комп'ютера: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання: германські мови” / Городнича Лариса Віталіївна. – К., 2009. – 259 с.
4. Дождикова Е. В. Методика отбора и организации культуроведческого материала с целью развития индивидуальной иноязычной культуры: На примере серии учебно-методических комплектов по немецкому языку „В мире немецкого языка” : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания (иностраный язык)” / Дождикова Елена Владимировна. – Липецк, 2006. – 185 с.
5. Елухина Н. В. Какими должны быть тексты для чтения и тексты для аудирования? / Н.В.Елухина, Е.В.Мусницкая // Иностранные языки в школе. – 1978. – №3. – С. 28 – 39.
6. Мильруд Р. П. Организация обсуждения проблемы на уроке иностранного языка / Мильруд Радислав Петрович // Иностранные языки в школе. – 1986. – №4. – С. 34–37.
7. Носонович Е. В. Критерии содержательной аутентичности учебного текста / Е.В.Носонович, Р.П.Мильруд // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 2. – С. 6–12.
8. Носонович Е. В. Параметры аутентичного учебного текста / Е.В.Носонович, Р.П.Мильруд // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 1. – С.11 –18.
9. Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению / Пассов Ефим Израилевич. – [2-е изд.]. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
10. Писанко М. Л. Формування англомовної соціокультурної компетенції у студентів мовних спеціальностей на базі німецької мови як першої іноземної : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання: германські мови” / Писанко Марія Леонідівна. – К., 2008. – 25 с.
11. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови 2–12 класи: лист № 1/11-6611 від 23.12.2004 р. / Міністерство освіти і науки України. – Навчально-практичне видання. – Ірпінь: ВТФ „Перун”, 2005. – 208 с.
12. Розенбаум Е. М. Основы обучения диалогической речи на языковом факультете педагогических вузов / Розенбаум Ежи Максимилианович. – М.: Высшая школа, 1975. – 126 с.
13. Скалкин В. Л. Основы обучения устной иноязычной речи / Скалкин Владимир Львович. – М.: Русский язык, 1982. – 180 с.

14. Складенко Н. К. Обучение речевої діяльності на англійському мові в школі / Н.К.Складенко, Е.І.Онищенко, С.Л.Захарова. – К.: Рад. школа, 1988. – 150 с.
15. Яценюк Н. І. Теоретичні підходи до аналізу технологічності підручників з іноземної мови для початкової школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/256/84/>.